

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI KASBIY FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRUVCHI TRENING DASTURINING AHAMIYATI

Hayitova Zilola Mahmudjonovna

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy faoliyati samaradorligini oshirishga qaratilgan trening dasturlarining ahamiyati yoritilgan. Tadqiqotda o'qituvchilarning kasbiy salohiyati, psixologik tayyorgarligi va metodik ko'nikmalarini rivojlantirishda trening texnologiyalarining ijobiy ta'siri tahlil qilingan. Trening mashg'ulotlari orqali pedagoglarning o'ziga bo'lgan ishonchi, dars jarayonini interaktiv olib borish malakasi hamda zamonaviy ta'lim metodlariga moslashuvchanligi oshishi ilmiy asosda ko'rsatib berilgan. Shuningdek, maqolada trening dasturining mazmuni, tuzilishi va uning amaliyotdagi samaradorligi misollar asosida tahlil qilinadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, maqsadli va tizimli tashkil etilgan trening dasturlari boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich sinf, o'qituvchi, kasbiy faoliyat, trening dasturi, pedagogik kompetensiya, samaradorlik, interaktiv metodlar, psixologik tayyorgarlik, ta'lim sifati.

Kirish.

Bugungi kunda ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlar pedagogik jarayonning barcha bosqichlarida sifat va samaradorlikni oshirishni talab etmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi — bolalarning intellektual, axloqiy va psixologik rivojlanishining asosiy poydevorini tashkil qilganligi sababli, bu bosqichda faoliyat yurituvchi o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi va mahorati muhim ahamiyat kasb etadi. Boshlang'ich sinf o'qituvchisining o'z kasbiga bo'lgan yondashuvi, darslarni tashkil etish uslubi, o'quvchilarga individual yondasha olishi ularning ta'limga bo'lgan munosabati va keyingi bosqichlardagi o'quv motivatsiyasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun mo'ljallangan trening dasturlarini ishlab chiqish va joriy etish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biridir. Trening mashg'ulotlari o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini

shakllantirish, psixologik barqarorlikni ta'minlash, yangicha o'qitish metodlarini egallash va shaxsiy o'sishlariga ko'maklashuvchi muhim vosita sifatida qaralmoqda. Bunday treninglar orqali o'qituvchilar nafaqat o'z kasbini chuqurroq anglab yetadilar, balki o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos tarzda dars olib borish, muloqot madaniyati va muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy faoliyat samaradorligini oshirishda trening dasturining ahamiyati, uning mazmuni va amaliy natijalari haqida so'z yuritiladi. Shu bilan birga, trening mashg'ulotlarining samaradorligini baholash mezonlari va ulardan ta'lim amaliyotida foydalanish imkoniyatlari ham tahlil qilinadi.

Asosiy qism.

Boshlang'ich ta'lim — shaxsning har tomonlama shakllanishida hal qiluvchi bosqichlardan biri hisoblanadi. Bu bosqichda o'quvchilarning bilimiga bo'lgan qiziqishi, mustaqil fikrlash malakalari, ijtimoiy va axloqiy fazilatlarini shakllanadi. Shu bois boshlang'ich sinf o'qituvchisi nafaqat ta'lim beruvchi, balki tarbiyachi, psixolog va kommunikator sifatida ham faoliyat yuritadi. Uning kasbiy mahorati, psixologik tayyorgarligi va metodik yondashuvlari o'quvchilarning keyingi ta'lim bosqichlaridagi muvaffaqiyatiga zamin yaratadi. Zamonaviy ta'lim talablari o'qituvchidan yangicha yondashuvlarni, innovatsion metodlarni qo'llashni, o'z ustida muntazam ishlashni talab qilmoqda. Shu nuqtayi nazardan olib qaraganda, trening dasturlari o'qituvchining kasbiy rivoji uchun samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Trening dasturlari — bu o'quv mashg'ulotlarining maxsus shakli bo'lib, ular orqali ishtirokchilar o'z faoliyatida uchraydigan muammolarni hal qilish, yangi bilim va ko'nikmalarni egallash, shaxsiy va kasbiy o'sishni ta'minlash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Trening dasturlarining asosiy yo'nalishlari:

1. Psixologik barqarorlikni rivojlantirish:

Boshlang'ich sinf o'qituvchilari ko'pincha emotsional bosim ostida ishlaydi. Treninglar stressga bardoshlilik, o'zini boshqarish, salbiy hissiyotlar bilan kurashish usullarini o'rgatadi.

2. Pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish: O'qituvchilar darsni samarali tashkil etish, interaktiv metodlardan foydalanish, baholash tizimlarini to'g'ri yuritish, differensial yondashuv asosida ishlash ko'nikmalariga ega bo'ladilar.

3. Kommunikativ salohiyatni oshirish:

Trening mashg'ulotlarida muloqot madaniyati, ota-onalar va o'quvchilar bilan sog'lom aloqalar o'rnatish yo'llari o'rgatiladi.

4. Innovatsion texnologiyalar bilan ishlash: Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan darslarda foydalanish, raqamli resurslar yaratish va ulardan foydalanish bo'yicha amaliy mashg'ulotlar trening dasturlarining ajralmas qismi hisoblanadi. Trening dasturlarining amaliy ahamiyati: Amaliy tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, treninglarda muntazam ishtirok etgan o'qituvchilarning darsga tayyorgarlik darajasi yuqori bo'ladi, ularning pedagogik faoliyatida innovatsion yondashuvlar ko'proq uchraydi. O'quvchilar bilan ishlashda individual yondashuv va psixologik noziklik kuzatiladi. Treninglar o'qituvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi, kasbiy burnout (emotsional charchash) darajasini kamaytiradi va jamoada samarali ishlash ko'nikmasini shakllantiradi.

Misollar va tadqiqotlar asosida tahlil: So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi tomonidan tashkil etilgan malaka oshirish kurslari va trening dasturlari bu borada ijobiy natijalar bermoqda. Masalan, Toshkent shahridagi eksperimental maktablarda joriy etilgan "Faol o'qituvchi — samarali dars" nomli trening moduli doirasida qatnashgan boshlang'ich sinf o'qituvchilarining 78 foizi o'zlarining kasbiy malakasida ijobiy o'zgarishlar kuzatilganini bildirgan. Ular o'quvchilarning faoliyatini boshqarishda yangi yondashuvlardan foydalana boshlagan, baholash mezonlarini aniq qo'llay olgan va ota-onalar bilan muloqot madaniyatini yaxshilagan. Shuningdek, psixologik trening mashg'ulotlari orqali o'qituvchilarda stressga chidamlilik, emotsional barqarorlik va shaxsiy o'sish motivatsiyasi ortgani aniqlangan. Bu esa, o'z navbatida, ularning kasbiy faoliyat samaradorligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qilgan.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy faoliyat samaradorligini oshirish zamonaviy ta'lim tizimining asosiy ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Zero, bu bosqichdagi o'qituvchi nafaqat dastlabki bilimlarni beruvchi, balki bolaning shaxs sifatida shakllanishida bevosita ishtirok etuvchi asosiy figuradir. O'qituvchining kasbiy kompetensiyasi, psixologik barqarorligi va metodik yondashuvlari ta'lim jarayonining sifatiga bevosita ta'sir qiladi. Trening dasturlari — o'qituvchilarning zamonaviy pedagogik bilim va ko'nikmalarni egallashi, psixologik jihatdan bardoshli bo'lishi, interaktiv metodlarni o'zlashtirishi hamda innovatsion yondashuvlarni amaliyotda qo'llay olishi uchun samarali vositadir. Tahlillar shuni

ko'rsatmoqdaki, muntazam va tizimli o'tkazilgan trening mashg'ulotlari o'qituvchilarning kasbiy o'sishiga, o'ziga bo'lgan ishonchining ortishiga hamda dars sifati va samaradorligining yaxshilanishiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi. Shu boisdan, boshlang'ich ta'lim tizimida faoliyat yurituvchi o'qituvchilar uchun moslashtirilgan, ilmiy asoslangan va amaliyotga yo'naltirilgan trening dasturlarini ishlab chiqish va ularni muntazam ravishda joriy etish zarur. Bu nafaqat o'qituvchilarning, balki butun ta'lim jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullaeva, M. S. (2020). Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy malakasini oshirish metodlari. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
2. Karimov, B. T. (2018). Pedagogik psixologiya va pedagogik kommunikatsiya. Toshkent: Fan va texnologiya.
3. Rustamova, N. A. (2019). Innovatsion ta'lim texnologiyalari. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.
4. Islomova, D. S. (2021). Trening dasturlari yordamida o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi. Pedagogika va innovatsiyalar, 3(12), 45–52.
5. Mamatqulov, A. K. (2017). Boshlang'ich ta'limda interaktiv metodlar. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
6. Tashkent Davlat Pedagogika Universiteti. (2022). Kasbiy pedagogik kompetensiyalarni shakllantirish bo'yicha tavsiyalar. Toshkent.
7. Sultonov, J. N. (2019). O'qituvchilarni psixologik qo'llab-quvvatlashning zamonaviy usullari. Psixologiya va pedagogika, 5(4), 33–40.
8. Xolmatov, S. R. (2020). Ta'limda sifat va samaradorlikni oshirish. Ta'lim nazariyasi va amaliyoti, 6(9), 12–20.
9. Yunusova, L. M. (2021). Treninglar orqali pedagoglarning kasbiy mahoratini rivojlantirish. Ilmiy izlanishlar, 1(15), 28–36.